

Kądziela, Łukasz

"Kwestia wschodnia w XVIII wieku. Pierwszy podział Polski i traktat kainardżyjski", Albert Sorel, oprac. i wstępem poprzedził Janusz Pajewski, Warszawa 1981 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/1, 211

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

zostało napisane wspaniałym stylem od lekko frywolnego w listach do hrabiego de Bussy Rabutin, po zatroskany w okresach choroby córki.

M. Z.

Albert Sorel, *Kwestia wschodnia w XVIII wieku. Pierwszy podział Polski i traktat kainardzyski*, opracował i wstępem poprzedził Janusz Pajewski, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981, s. 256.

Książka przynosi wznowienie w serii „Klasyki Historiografii” polskiego tłumaczenia klasycznej rozprawy z historii politycznej II połowy XVIII w., dokonanego przez słuchaczy S. Askęnazęgo w Uniwersytecie Lwowskim i wydanego po raz pierwszy w 1903 r. Poza niezależnym, znacznie gorszym tłumaczeniem z 1905 roku, praca nie miała odąd wznowień.

Na szeroko, od odwrócenia przymierzy w 1756 r., zarysowanym tle, autor omawia przebieg i skutki skomplikowanych zabiegów dyplomatycznych związanych z wojną rosyjsko-turecką lat 1769—1774, traktatem w Kuczuk-Kainardzi i pierwszym rozbiorem Rzeczypospolitej. Po raz pierwszy przy tym (r. 1878) wskazał na związek między kwestią wschodnią, tj. problemem podziału spadku po rozkładającym się imperium ottomańskim, a rozbiorem Polski, a także na inicjującą rolę Fryderyka II w tym podziale. Praca oparta została przede wszystkim na korespondencji i aktach dyplomatycznych.

Obecną edycję opatrzył wyczerpującym wstępem J. Pajewski, charakteryzując sylwetkę i dorobek naukowy autora, a także wskazując na związki między problematyką książek Sorela, a głównymi wydarzeniami politycznymi mu współczesnymi. Żałować tylko trzeba, że nie znalazło się we wstępie miejsce dla charakterystyki późniejszych badań nad podjętą przez autora książki tematyką: praca E. I. Drużyniny na taką wzmiankę — jak się zdaje — zasługuje.

Reasumując, książkę należy powitać z zadowoleniem, jako jeden z pierwszych sygnałów świadczących o rozszerzeniu serii o pozycje autorów obcych.

Ł. K.

Krzysztof Bauer, *Wojsko koronne powstania kościuszkowskiego*, Wojskowy Instytut Historyczny, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1981, s. 415.

Książka ta wpasowuje się w lukę w literaturze historycznej istniejącą między pracami dotyczącymi problematyki prawnoustrojowej, politycznej, skarbowej i przemysłowej powstania kościuszkowskiego z jednej strony, a publikacjami analizującymi poszczególne bitwy od strony taktycznej czy operacyjnej, z drugiej. Przedmiotem zainteresowania jej autora jest — najogólniej mówiąc — organizacja, rozwój liczebny, uzbrojenie i wyposażenie armii koronnej w powstaniu 1794 r.

Praca składa się z dwóch części. W pierwszej autor ogólnie omawia potencjał wojenny Korony w chwili wybuchu insurekcji i porównuje go z potencjałami Rosji i Prus, przechodząc wkrótce do przedstawienia struktury organizacyjnej powstańczego wojska koronnego. Scharakteryzowane zostały organy naczelnego dowództwa armii, jej podział na dywizje, etaty poszczególnych typów jednostek wojskowych w tym okresie, a także służby sądownicze, wywiadowcze, łączności, transportu i duszpasterskie oraz obowiązujące regulaminy. Obszernie przedstawił autor